

1916 - 1925

Het Wonder van Bilthoven

100 JAAR STICHTSCHE CRICKET & HOCKEY CLUB

Station De Bilt wordt villapark. Hol

Friendly cricket in Bilthoven: Flamingo's en de Free Foresters op het gazon van villa Zomerland omstreeks 1925. ARCHIEF YVONNE KRAYENHOFF- KESSLER

1916-1925

landse regels vormen breekpunt.

Dat Station De Bilt op zeker een half uur lopen van De Bilt ligt, bezorgt bezoekers en plaatsgenoten veel ergernis, zodat in 1916 de eerste geruchten gehoord worden voor een betere naamsaanduiding. Maar ook gaat het met de villabouw ten noorden van de spoorlijn dermate crescendo dat projectontwikkelaars in hun met goud bedrukte brochures lyrische teksten lanceren over “deze magneet voor allen, die gezondheid, kalmte en rust zoeken”.

Halverwege de Gezichtslaan legt dan ook nog een vermogende cricket- en voetbalinternational achter zijn nieuwe villa een complete cricket-oval aan.

Station De Bilt rond 1925. COLLECTIE HISTORISCHE KRING DE BILT

DE BILT-BUITEN, BILTWIJK, BILTHOF OF DE BILT-HOOG?

Het dorpje dat langzaam ten noorden van de belangrijke spoorlijn Utrecht-Zwolle ontstaat, heeft sinds 1863 de aanduiding De Bilt-Station. Deze naam blijkt echter voor verwarring te zorgen. Mensen die in De Bilt op bezoek gaan, nemen regelmatig de trein naar Station De Bilt en omgekeerd pakken mensen die in De Bilt-Station willen zijn vaak in Utrecht de tram naar De Bilt.

Om deze reden wordt in 1917 besloten de naam van het nieuwe dorp te veranderen. Tijdens een raadsvergadering op 23 mei 1917 worden diverse namen voorgesteld, waaronder De Bilt-Buiten, Biltwijk en De Leyen. Uiteindelijk wordt gekozen voor de naam Biltsche Duinen. Deze naam stuit echter op bezwaar van de Spoorwegen. Daarom wordt op 11 oktober 1917 een nieuwe raadsvergadering aan de naamgeving van het dorp gewijd. In deze raadsvergadering worden wederom diverse namen besproken, zoals Leyenhoven, De Bilt-Hoog en Bilthof. Een meerderheid van de raad gaat uiteindelijk akkoord met de naam Bilthoven, voorgesteld door het raadslid dokter Melchior. Aan hem is de Melchior-bank gewijd, op de kruising van de Nachtegaallaan en de Vinkenlaan, voor insiders de eerste Stichtsche hangplek!

BILTHOVENSE ARBEIDERS OP HET JODENKERKHOF

Het is overigens niet allemaal rozengeur en maneschijn in het nieuwe Bilthoven. Langs de Julianalaan en achter de Vinkenlaan ligt een ter-

rein dat het Jodenkerkhof wordt genoemd. Het Uilenpad herinnert er nog aan. Sinds 1600 mogen joden uit Spanje en Portugal, gevlucht voor de inquisitie, zich vestigen in Nederland. Het duurt tot 1749 voordat in Utrecht een Joodse Gemeente wordt toegestaan. In 1797 wordt door de Utrechtse 'Commissie tot de Heydevelden' ten noorden van De Bilt een begraafplaats toegewezen, waar overigens in 1806 maar één kind wordt begraven. Bij dit afgelegen Jodenkerkhof, later ook Jodendom genoemd, staan 15 eenvoudige huisjes die in 1876 'in een lange rij' zijn gebouwd, mogelijk als herstellingsoord van een kerkgenootschap, met het eerste kerkje van Bilthoven! Maar het wordt de armenbuurt van Bilthoven. De terreinknecht uit de jaren twintig, Rinus Hofstede, komt er vandaan. De woningen in deze arbeidersbuurt steken af bij het nieuwe villadorp in opbouw. De 'Broederschap in Christus', geestverwanten van Kees Boeke, neemt het op voor de arbeiders die daar wonen en bekritiseert in haar tweewekelijkse 'Gemeenschapsblad', huis-aan-huis verspreid in heel Bilthoven, de 'schandelijke woningtoestand te Bilthoven'.

BILTHOVEN VOOR MINDERVERMOGENDEN

Samen met de Utrechtse Bouwassociatie wordt in 1922 de 'Stichting tot Verbetering der Volkshuisvesting' opgericht, met het doel in Bilthoven

Het Jodendom op de grens van het dorp Bilthoven en de Biltse duintjes, omstreeks 1917. COLLECTIE HISTORISCHE KRING DE BILT

Frans Jannette Walen, tweede van links, officier, voorzitter en captain UGHC en bestuurslid van de Hockeybond.

ARCHIEF KNHB 25 JAAR NHBB

woningen voor mindervermogenen te bouwen. Op het terrein van het Jodenkerkhof bouwt de stichting zes woningen. Meer zijn het er niet geworden. Al in 1925 strandt het initiatief van de stichting; het geld ontbreekt om het aangekochte terrein vol te bouwen. De gemeente koopt het Jodenkerkhof en omgeving eind jaren '60 aan, sloopt alle huizen en vestigt er uiteindelijk het winkelcentrum De Kwinkelier.

EEN DOMPER OP BETER HOCKEY OP DE HEIDE

Nadat in het seizoen 1914-1915 het Utrechtse herenelftal als derde eindigt, komt het team in 1916 en 1917 op de vierde plaats in de afdeling. Een belangrijke domper op de enthousiaste groei en bloei van de Utrechtsche Gemengde Hockey Club is het in 1916 op 45-jarige leeftijd plotseling overlijden van voorzitter en animator Frans Jannette Walen. Samen met zijn echtgenote Maggy heeft hij de club tot een echte sportclub uitgebouwd, waarbij de discipline van Frans als luitenant-kolonel natuurlijk een nuttige rol heeft gespeeld. Frans heeft zich bovendien zeer verdienstelijk gemaakt als secretaris-penningmeester van de Hockey- en Bandybond, een functie die tot in de jaren '50 beschouwd wordt als het

onbezoldigd directeurschap van de Bond. Extra triest is dat het echtpaar net een huis heeft laten bouwen in het toekomstige Bilthoven, maar dat nooit zal betrekken. Maggy is zo aangeslagen dat ze haar captaincy van de 'Utrecht'-dames opgeeft en terugkeert naar haar geboortestad Breda. Zowel het heren- als dameshockey ondervindt een zware terugslag. In 1918 belanden de 'Utrecht'-heren zelfs op de voorlaatste plaats.

NIEUW ELAN OP STICHTSCHE HEIDE

Na het trieste dieptepunt van het wegvallen van de twee belangrijkste steunpilaren van hockey op de Stichtsche heide komt er toch een troonopvolger in de persoon van de jonge jurist H.C.L. 'Corstiaan' van Ginkel. Het lukt Corstiaan, in 1919 voor het eerst captain (en later goed voor 250 onafgebroken wedstrijden in heren I en het eerste erelidmaatschap van Stichtsche), enkele nieuwe spelers te charteren, al brengt deze uitbreiding nog niet veel verbetering. Het tweede elftal behaalt in de klasse 2B met jonge spelers echter een eerste plaats en dit blijkt de grondslag voor succes in de naaste toekomst. Het volgende seizoen 1920-1921 wordt de eerste plaats bezet, nadat dertien van de veertien wedstrijden gewonnen

Mixed-hockeydag op Waalsdorp. Een vrolijke ontmoeting tussen dames en heren. In 1924 won 'Utrecht'.

ARCHIEF BLOEMENDAAL

zijn met 83 doelpunten voor en 8 tegen. De promotiewedstrijden tegen Amsterdam 1 worden door 'Utrecht' met 0-1 en 4-2 gewonnen en hiermee heeft het verjongde team bereikt wat voorgangers nooit is gelukt: herenhockeyers uit het Sticht naar de eerste klasse!

De spelers zijn: B.J.A. ter Veer, P.B. Kodde, J.F. Nieboer, captain van Ginkel, P. Ten Bouwhuis, F.J. Bosman, H. Wetselaar, J.F. van Nieuw-kuyck, A. C. Nolst Trenité, C.L.W. Overman, J.P. Timmer en Rasch.

In 1921 komt ook de Korfbalclub Bilthoven in het Heidepark spelen, vermoedelijk, zoals uit latere luchtfoto's en een verkoopakte van de gemeente zal blijken, naast het hockeyveld aan de Van Oyensteeg

DIAMANTEN SPELEN 1920 IN ANTWERPEN

Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog worden de Olympische Spelen van Berlijn in 1916 geschrapt. Het IOC heeft België gekozen voor het organiseren van de eerste naoorlogse Spelen in 1920. Men wil daarmee de algemeen geprezen moed van België ondersteunen. De keuze valt op Antwerpen als gaststad voor de Spelen van de VIIe Olympiade. Nederland kan niet meedoen aan het hockeytoernooi, omdat het nog met de eigenzinnige Hollandse regels speelt.

OUDE HOLLANDSE SPELREGELS BREKEN OP

Dat het in de nieuwe omgeving van de eerste klasse voor de heren niet zo vlot zal gaan, blijkt al op de eerste hockeydag in de competitie van 1921-22, als 'Utrecht' met 3-1 in de eerste ronde van TOGO verliest. Niettemin weten de Stichtenaren op het nippertje aan de laatste plaats in de competitie te ontkomen en degradatie aan HOC over te laten. De beslissende wedstrijd tegen deze club wordt fortuinlijk gewonnen! Vrij snel daarna ontstaan echter problemen door niet alert te reageren op de invoering van nieuwe spelregels en zo gaat bijna alles verloren wat na jaren hard werken is opgebouwd.

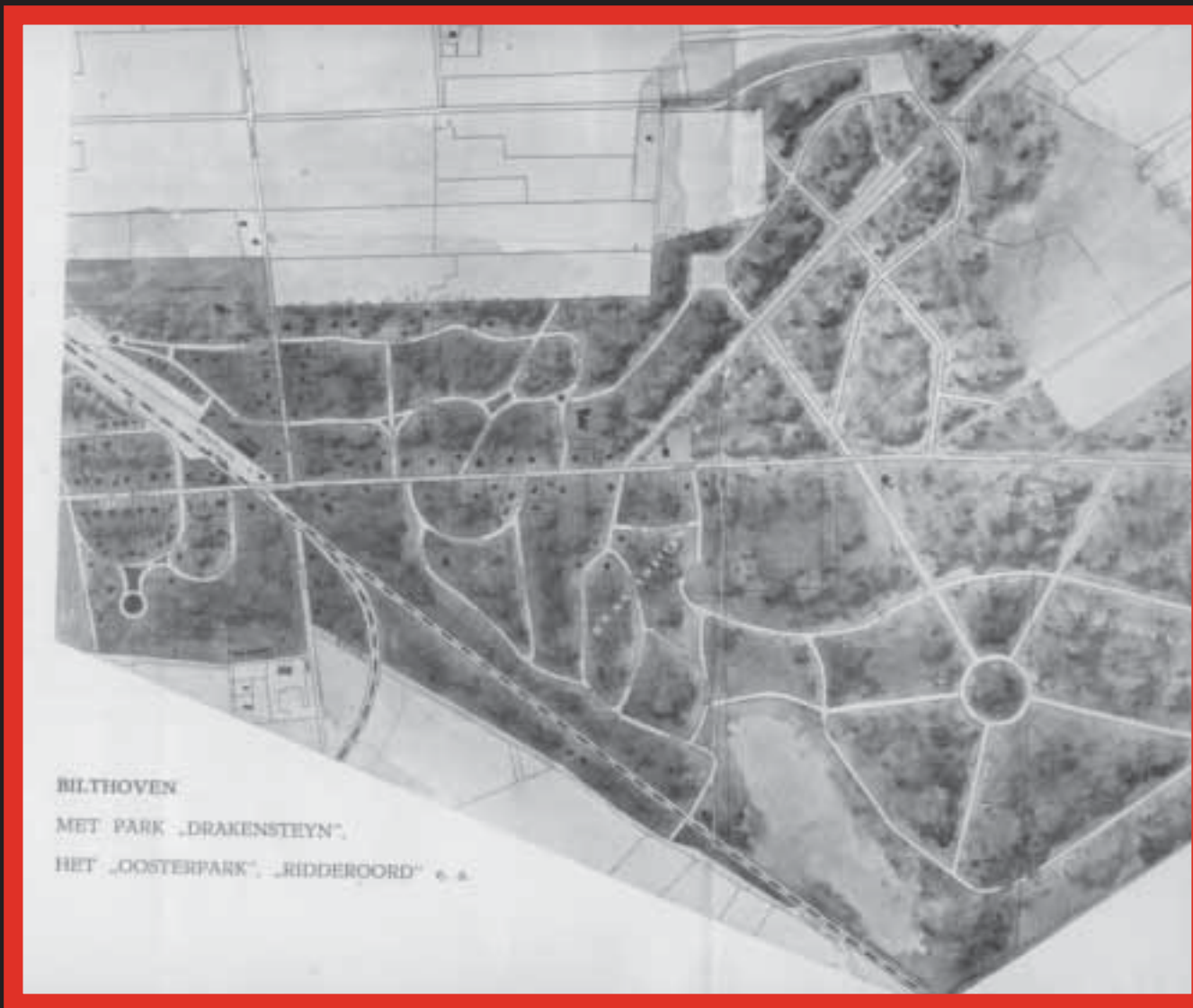
BILTHOVEN, HET BOUWCENTRUM VAN NEDERLAND

Ondertussen ontwikkelt zich een andere, ongekend turbulente activiteit in het nieuwe dorp Bilthoven, namelijk die van de villabouw. Worden in het tijdvak 1900 tot 1910 in Bilthoven 50 huizen gebouwd, vijf per jaar dus, in de periode 1910 tot 1920 zijn het er 175 en in de vijf jaar daarop 336! Bilthoven is 'in' en het centrum van bouwactiviteiten in Midden-Nederland. Van heinde en verre stromen kooplustige Nederlanders naar dit villadorp, "slechts één uur sporen verwijderd van Rotterdam, Den Haag, Arnhem en Den Bosch en slechts driekwart uur van Amsterdam. Dit is de ideale woonplaats voor zakenmensen die – na een dag van hard werken – zich willen verpozen in deze prachtige streek, waaraan moeder Natuur zoveele kostbare gaven heeft geschonken".

Dit keer betreft het de nieuwe villaparken Ridderoord, met de Gezichts-laan als centrum, geflankeerd door de nieuwe Van der Helstlaan, de Hobbemalaan en de Albert Cuyplaan, het villapark Drakensteyn met de Laurillardlaan en de Beetslaan en het Oosterpark met de Beethoven-, Mozart-, Sweelinck-, Haydn-, Schubert- en Wagnerlaan. Alle lanen zijn uitgefreesd in de jonge productiebossen die veertig jaar eerder waren aangeplant. De grondprijs bedraagt f 4,- per vierkante meter.

COTTAGE EN COUNTRYPARK LEYENHOVE

Spectaculair is het toekomstige hotelcomplex De Leyenhove, op de hoek van de Gezichts-laan/Soestdijkseweg. Rond de in 1903 gebouwde grote villa van baron Mackay was een hotelcomplex ontworpen op een emplacement van 10 hectare, bestaande uit een hoofdgebouw met restaurant, zes gemeubileerde cottages, tien idem bungalows en tennisbanen met een clubhuis. Het plan is maar gedeeltelijk uitgevoerd. Wel is nog een aantal huisjes in de cottage-stijl aan het begin van de Gezichts-

Schetsontwerp van de nieuwe villawijk Oosterpark in Bilthoven-Noord, in een promotiebrochure van projectontwikkelaars uit 1918.

ARCHIEF GEMEENTE DE BILT

villawijk oosterpark

Dansavond in de Japanse tuin van Hotel De Leyen 1922.

COLLECTIE HISTORISCHE KRING DE BILT

laan te herkennen, zoals ook groepen huizen op de Van der Helstlaan een zekere cottagestijl met rode baksteen verraden. Hotel de Leyen krijgt een goede reputatie als hotel voor de betere standing en de dansavonden met levende muziek in de Japanse tuin worden druk bezocht.

GOLDEN BOY UIT DEN HAAG VINDT LANDGOED VAN ZIJN DROMEN

Onder de gegadigden bevindt zich in 1921 de jonge Hagenaar Dé Kessler, zoon van een zeer gefortuneerde oliebaron en in Utrecht afgestudeerd meester in de rechten en bovendien nog gepromoveerd in de kunstgeschiedenis. Dé heeft op een receptie van een jaargenoot in Utrecht zijn aanstaande bruid ontmoet en mag van vader in het nieuwe Bilthoven met zijn bossen en heidevelden een stuk grond uitzoeken om een villa te bouwen. Dé laat zijn oog vallen op vier percelen grond halverwege de Gezichtslaan voor zijn droomvilla in Engelse countrystijl, compleet met rieten dak, met daarachter, aan de andere zijde van de nieuwe Vermeerlaan, een groot grasland. Dé is verbijsterd. Hij loopt over het ruige land en meet van Noord naar Zuid 120 passen en van Oost naar West 100. “Yes” roept hij en geeft zijn fantasie de ruimte. “Dit is de ideale maat voor een echte cricket-oval naar Engels voorbeeld!”

IN ÉÉN KLAP HET MOOISTE CRICKETVELD VAN NEDERLAND OOIT

Kessler keert laaiend enthousiast terug naar Den Haag, waar zijn familie en cricketvriendjes bij het beroemde HCC zich al helemaal hun pied à

terre in de bossen van Bilthoven kunnen voorstellen. Het landgoed wordt een beauty met een groot huis voor wel vier gezinnen en personeel, en een door Copijn aangelegde tuin om te zoenen. Het krijgt de toepasselijke naam Zomerland. Het grasland wordt omgewerkt en ingezaaid met Engels raaigras, een walletje er omheen voor de uitgeslagen ballen, een gravelpitch in het midden, witte houten screens in het verlengde van de pitch om goed zicht op de bal te houden. Hier ligt, op de aantrekkelijke zandgrond van de Utrechtse Heuvelrug en omgeven door groene naaldbossen, in één klap het mooiste cricketveld van Nederland. En passant, of om de kosten te drukken, laat de familie Kessler voor bevriende belangstellenden nog drie grote villa's in de hoeken van het landgoed bouwen.

STICHTSCHE CRICKET CLUB ZIET HET LEVENSLICHT

Dé Kessler heeft zich voorgesteld om met zijn nationale cricketvriendjes, zijn broer Tonny en zijn neef Boelie, die later op de Ruysdaellaan komt

Luchtfoto van het Kesslerveld. Linksonder nog een deel van de tennisbaan en het zwembad van de villa Zomerland. De grote andere villa's rond het veld werden door de familie-NV Proprietas voor vrienden gebouwd. COLLECTIE FAMILIE LABOUCHERE

De villa Zomerland, gebouwd in 1921 tussen de Gezichtslaan, de Van der Helstlaan en de Vermeerlaan. ARCHIEF YVONNE KRAYENHOFF - KESSLER

wonen, 'friendly games' te spelen met de internationale club Free Foresters en het Nederlandse touringteam de Flamingo's. Met de gastvrije ambiance van Zomerland is dat natuurlijk zeer aantrekkelijk, maar het leidt tot slechts enkele zomerwedstrijden. Het bestaan van deze unieke cricket-oval komt echter ook ter ore van andere cricket-enthousiastelingen, zoals Jhr. G.F. van Tets van Goidschalxoord uit Zeist. Samen met graaf Van Lynden van Sandenburg uit Langbroek zoekt hij contact met Dé Kessler, die welwillend reageert. Kessler wordt op 28 februari 1922 in Zeist uitgenodigd een causerie te houden over 'The King of Sports' en in te stemmen met de oprichting van de Stichtsche Cricket Club. Als eerste daad wordt een theehuisje met veranda en waterleiding gebouwd met het opschrift 'The Oval'. De tweede loot van de latere Stichtsche Cricket en Hockey Club ziet het levenslicht!

HOCKEYERS UIT HET DAL EN IN HET DAL...

In het seizoen 1922-1923 krabbelt het herenhockeyteam op de heide toch weer uit het dal en eindigt 'Utrecht' als derde van onderen. En ze geven

de moed niet op. Op de hockeydag te Waalsdorp wordt het seizoen 1923-1924 succesvol begonnen met winst voor 'Utrecht'. De club ontvangt van de Hockeybond ter ere van haar 25-jarig jubileum uitgelopen Delftsblauwe bordjes. In de competitie wordt door de heren de middelste plaats ingenomen. Van de dames is niets bekend.

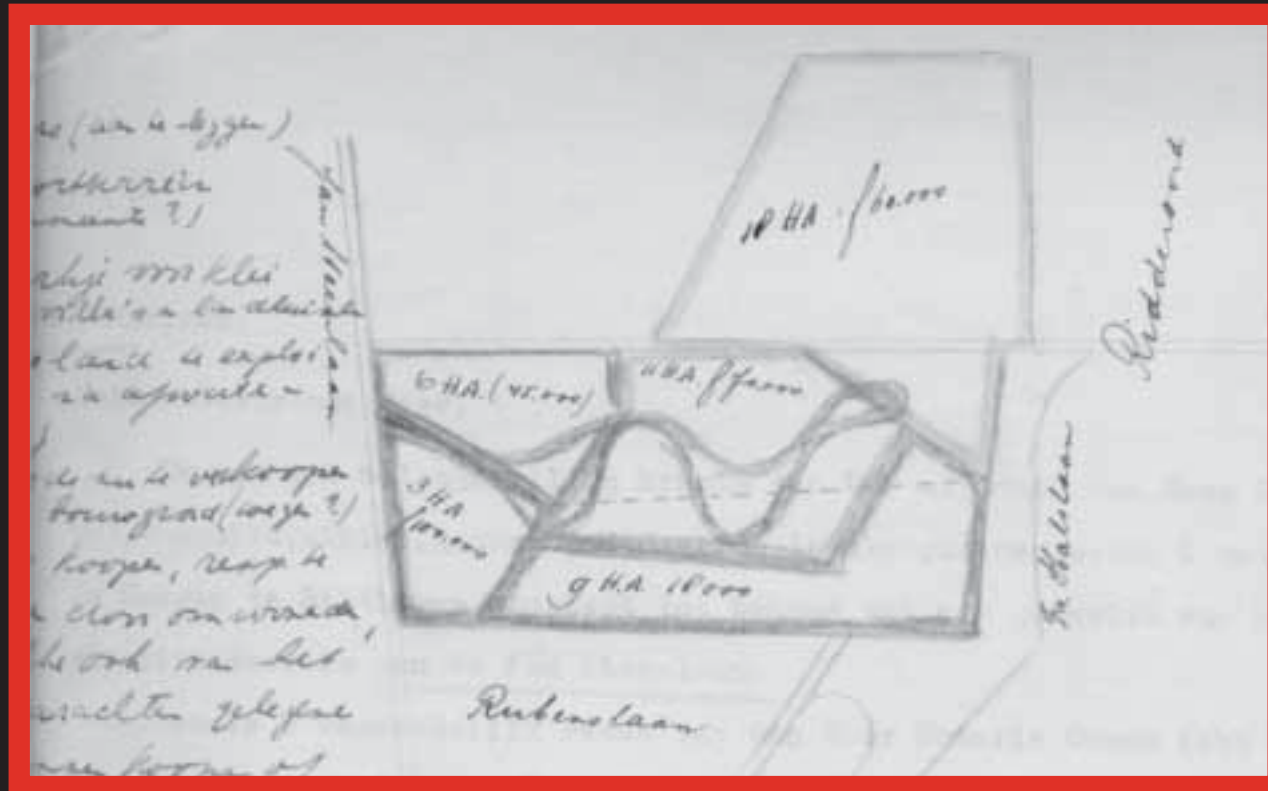
MAAR DAN DIE VERMALEDIJDE SPELREGELS...

In 1925 vindt de Hockeybond dat er met het oog op de Olympische Spelen in Amsterdam 1928 met nieuwe internationale spelregels gespeeld moet worden. Tot die tijd zijn de Hollandse spelregels nog gebaseerd op bandy, tweemaal 45 minuten op een groot voetbalveld, één scheidsrechter, een bandystick met twee platte kanten. De zachte, met touw omwikkelde oranje bal mag met de voet gestopt worden, wat tot 1938 ook bij de nieuwe regels blijft toegestaan. Voor veel mensen zijn de nieuwe spelregels, een kleiner veld, een stick met één platte kant, niet afhouden, buitenspel en een harde witte bal zo'n grote verandering dat ze hun stick aan de wilgen hangen. Het kost de jonge Utrechtsche Gemengde Hockey

Het Nederlandse touringteam de Flamingo's, met leden van de Stichtsche Cricket Club en de Engelse Free Foresters bijeen voor een friendly game in de tuin van Zomerland. In het midden de oprichter van de Stichtsche Cricket Club de oude heer Jhr. Van Tets van Goidschalxoord. Achteraan achtste van links Dé Kessler. Vooraan rechts zijn broer Tonny. ARCHIEF YVONNE KRAYENHOFF - KESSLER

te koop

Schets van bemiddelaar Van den Broek voor de indeling van de verkoopopties van het Heidepark. ARCHIEF GEMEENTE DE BILT

Club dan ook veel oudere leden en sommige elftallen worden opgeheven. In het seizoen 1925-1926 wordt ter kennismaking een dubbele competitie gespeeld, één met de oude Hollandse regels en één met de nieuwe internationale regels. De heren van 'Utrecht' slagen er niet in om algemeen enthousiasme voor de nieuwe spelregels te vinden en moeten met tien laatst overgeblevenen, waaronder jeugdspelers, het eersteklasserschap verdedigen tegen de Haagse Lyceïsten.

De laatste dappere Mohikanen zijn captain Van Ginkel, Beets, Van Reede, Timmer, De Mol van Otterloo, Heyning, De Blicck, Van Leeuwen, Vriesendorp en Muller. Het gevolg is degradatie naar de tweede klasse. Een troosteloze toestand voor een club waarvan de dames ooit het landskampioenschap veroverden en de heren nog tot voor kort in de eerste klasse vertoefden.

WORDT HEIDEPARK VILLAPARK?

Tot overmaat van ramp bij de reeds bestaande hockeyperikelen komt in 1925 het gerucht dat de familie Van Boetzelaer het Heidepark gaat verkopen. Bemiddelaar Mr. A.J. van den Broek, gevestigd aan de Frans Halslaan, heeft met enig eigenbelang voor de familie een schets gemaakt waarin het 47 ha grote exercitieterrein wordt opgedeeld in vijf kavels: een parkje van 18 ha bouwterrein ten noordoosten van de Van Oyensteeg voor kleine villa's à f 60.000,-, een drasland middenpark met vijver van 11 ha à f 70.000,-, een strook van 9 ha langs de Rubenslaan en de Frans Halslaan, te koop of te huur voor omwonenden à f 18.000,-, een sportterrein van 6 ha ten noordwesten op de hoek van de Van Oyensteeg en de nieuwe Jan Steenlaan à f 45.000,- en een onmiddellijk aan toekomstig Verenigingsgebouw Concordia te verkopen zuidwestelijke hoek van 3 ha à f 100.000,-. Totale vraagprijs f 293.000,- een voor die tijd al zeer hoog bedrag! Omdat er voor de verkaveling, het drasland en de sportvelden gemeentelijke steun nodig is, wordt burgemeester baron Van Heemstra over het plan ingelicht. Maar ook in die tijd gaat de Bilthovense tamtam snel en is het de Vereniging Plaatselijke Belangen, waarin overigens Boelie Kessler van de Ruysdaellaan, die in januari 1925 een noodkreet naar het College van Burgemeester en Wethouders stuurt. "Als deze verkoop doorgaat leidt dit tot verkaveling van een der mooiste – indien niet hét mooiste, open terrein van Bilthoven en speciaal, verlies van het meer direct aan de Jan Steenlaan gelegen gedeelte, waarop de sport wordt beoefend en feesten – in het bijzonder op Nationale Feestdagen – worden georganiseerd" aldus de noodkreet.

Plan van Gemeentearchitect Vermaak voor 97 bouw kavels in het Heidepark. ARCHIEF GEMEENTE DE BILT

GEMEENTE NEEMT WIJS BESLUIT EN 'DOET EEN PLAS'

Het college van B&W en de gemeenteraad beseffen dat hier misschien het laatste vrije stukje natuur van Bilthoven dreigt te verdwijnen en besluit om het ten oosten van de Van Oyensteeg gelegen deel in 1926 voor f 160.000,- aan te kopen en het vervolgens zelf te verkavelen. Men denkt dan aan het behoud van een deel als natuur- en wandelpark en de verkoop van een 50 meter brede strook bouwgrond langs de Jan Steenlaan. Maar dit nobele plan kent geen genade bij de Financiële Commissie, die een geweldig kapitaalverlies vreest. Er komt een nieuw plan van gemeentearchitect P.J. Vermaak, waarin, behalve een grote middenvijver, een sportveld en een feestterrein achter de Montessorischool, toch nog 97 bouwkavels zijn geprojecteerd! Maar ook dit brengt wederom het Plaatselijk Belang met omwonenden in de gordijnen.

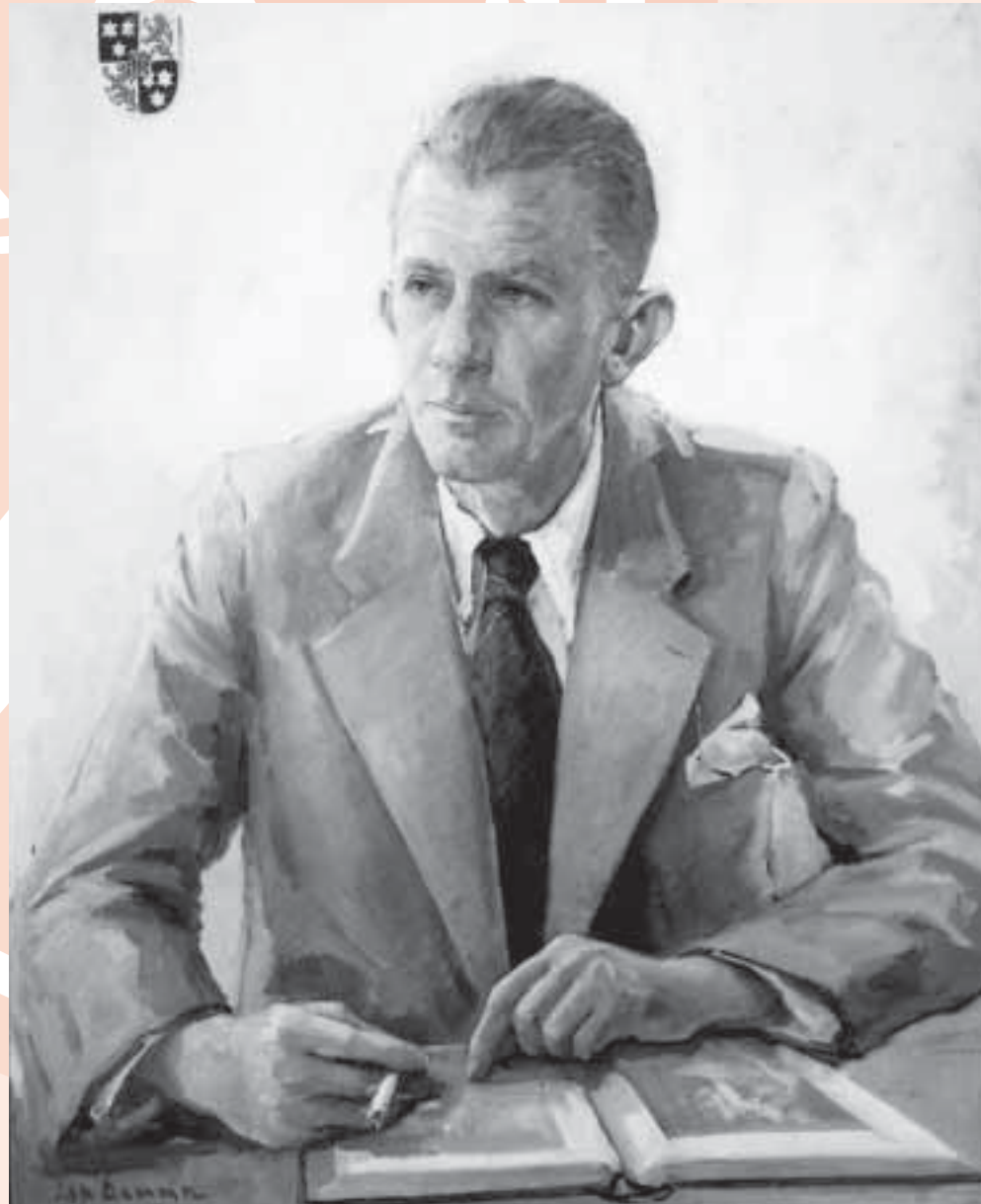
En weet u wat er toen gebeurde? Het college van B&W en de gemeenteraad dronken een glas, deden een plas en alles bleef zoals het was. Het Heidepark is gered, de Utrechtsche Gemengde Hockey Club moddert voort met nieuwe spelregels, de korfbalclub Bilthoven mag ook nog even door, de drassige middenplas wordt later uitgegraven tot zijn huidige vorm als Heidemeertje en de 'kakkineuze' viervoeters van Bilthoven kunnen er nog tot in lengte van jaren hun behoefte doen...

Mr. Dr. J.H.H. (Dé) Kessler (1892–1943): Voetbalheld, olieged, cricketveld

Dé Kessler wordt met een zilveren lepel in de mond in Nederlands-Indië geboren. Vader heeft grote olieboringen gedaan en deze lucratief verkocht aan de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij. Het gezin gaat naar Den Haag waar Dé met z'n broer Tonny schittert als groot voetbaltalent bij HVV en begenadigd cricketer bij HCC. Dé Kessler speelt op z'n zeventiende de eerste van 21 voetbalinterlands. Tegelijkertijd toont hij zijn natuurlijke aanleg voor cricket en bouwt hij een internationale reputatie op.

Dé studeert eerst rechten, maar kiest daarna z'n favoriete studie kunstgeschiedenis in Utrecht, die hij bekroont met een dissertatie over de Middeleeuwse schilder Geertgen tot Sint Jans. Hij ontmoet er ook z'n aanstaande bruid en uit de riant familiepot mag de 27-jarige Dé in 1921 een stuk grond in het snelgroeïende Bilthoven-Noord uitzoeken. Hij kiest voor twee hectare bos aan de Gezichtslaan en twee hectare grasland, een uitloper van het Heidepark. In het bos komt de countryvilla Zomerland, een 'open' huis voor vrienden en familie, met tennisbaan en een zwembad en op het grasland laat hij een cricket-oval aanleggen, compleet met gravelpitch en walletje.

Hij speelt er friendly games, heeft geen baan, maar doet kunstonderzoek en reist veel. Er komt in 1922 ook een thuisclub, de Stichtsche Cricket Club, waar hij en z'n broer Tonny de grote gangmakers zijn. In 1925 scoort hij op z'n eigen oval 227 runs, lange tijd een nationaal record. In 1927 stemt hij in met het verzoek om ook hockey op het Kesslerveld toe te staan. Hij speelt na 1939 geen cricket meer omdat zijn lichaam de tol betaalt voor een leven van roken en drinken. In 1942 komt bovendien een breuk met Tonny, die pro-Duits blijkt te zijn. Het grijpt hem zo aan dat, in combinatie met zijn zwakke gezondheid, hij in 1943, 51 jaar oud, in Bilthoven overlijdt.

Dé Kessler. SCHILDERIJ YVONNE KRAYENHOFF- KESSLER

De totstandkoming van Het Wonder van Bilthoven werd mede mogelijk gemaakt door

Bloemers Nassau
www.bloemernassau.com

Groep

★ Heineken®

W.P. Stewart & Co.
A value approach to growth investing
www.wpstewart.nl